

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЕЛЕМЕНТИ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ НАРОДНИ НОСИИ В СЪВРЕМЕНОТО ДАМСКО ОБЛЕКЛО

Милена Л. Вельова

ЮЗУ „Неофит Рилски“ Благоевград, Технически факултет, кат. Машино
инженерство, ул. Иван Михайлов 66, 2700 Благоевград

Въведение:

Докладът изследва приложението и интегрирането на елементи от българското фолклорно облекло в съвременната мода, подчертавайки културното значение и естетическия потенциал на традиционните народни костюми. Чрез разглеждане на ключови фолклорни елементи от вариациите на националната женска носия, ще покажем как техните сложни шарки, богати цветове, бродерии, аксесоари и уникални текстилни техники могат да бъдат комбинирани в различни съвременни дрехи за постигане на устойчиви, модерни и уникални стилови решения. Проучено и опознато традиционното облекло е добра основа за черпене на идеи за проектиране на съвременно облекло – практика която се ползва от много дизайнери по цял свят.

Чрез поредица от дизайнерски експерименти и сътрудничество със съвременни влиятелни артисти и поп-фолк изпълнители, ние проучваме как тези исторически елементи могат да бъдат преосмислени, за да създадат модерни ансамбли, които резонират с днешната модна чувствителност, като същевременно запазват същността на българското наследство. Традиционни фолклорни елементи на българската женска национална носия от 19 век, включваща везани ризи, туники/сукмани, престилки, бръчник/солирана пола/, сая/горна дреха и различни аксесоари, преплетени в интересни и необичайни комбинации с обемни поли от тюл, класически панталони, елегантни рокли.

В контекста на разработването и реализирането на тези дизайнерски проекти, особено значение придобиват изпитванията като условие за качествено изпълнение. (1) Внедряването на входящ качествен контрол на платовете, съобразен с изискванията на Системата за управление на качеството по ISO 9001, гарантира, че използваните материали отговарят на необходимите стандарти за здравина, устойчивост, цвят и текстура (2). Чрез прилагане на методи за лабораторно и визуално изпитване се осигурява надеждност на крайния продукт и се минимизира рискът от дефекти, което е от съществено значение при съчетаването на традиционни и съвременни текстилни решения.

Презентацията ще покаже колекция от авторски модели, които съчетават старото с новото, с цел да съживят българското културно наследство и да популяризират устойчиви модни практики.

Ключови думи: устойчива мода, българска фолклорна носия, съвременно традиционно облекло

Препратки:

Традиционни български носии и народни изкуства

- Национален етнографски музей; Българска академия на науките
- Снимка: Нина Николина

INTEGRATION OF BULGARIAN FOLKLORE COSTUME ELEMENTS IN CONTEMPORARY FASHION GARMENTS

Milena L. VELIOVA

South-West University “Neofit Rilski”, Faculty of engineering,
Department ”Design and technology of clothing and textile” , 66 Ivan Mihaylov str,
2700 Blagoevgrad, Bulgaria
KV Productions,” Danail Kr”. Str 20, Sofia, Bulgaria
milena_veliova@abv.bg

Abstract:

This presentation explores the innovative integration of Bulgarian folklore garment elements into contemporary fashion, highlighting the cultural significance and aesthetic potential of traditional motifs. By examining key folkloric garments, such as the “Nosia” and various elements of regional attires, we will show how their intricate patterns, rich colors, embroideries, accessories and unique textile techniques can be combined to different modern clothes to sustainable, modern and unique style.

Through a series of design experiments and collaborations with contemporary fashion influencers and pop-folk artist, we investigate how these historical elements can be reinterpreted to create modern ensembles that resonate with today’s fashion sensibilities while preserving the essence of Bulgarian heritage. Traditional folk elements of the Bulgarian women’s national costume from the 19th century including embroidered shirts, tunics/ soukman, aprons, bruchnic/ draped skirt, saya/dress or overcoat and various accessories interwoven in interesting and unusual combinations with voluminous tulle skirts, classic trousers, elegant dresses. The presentation will showcase a collection of designs that marry the old with the new, aiming to revive cultural appreciation and promote sustainable fashion practices.

Integrating Bulgarian folk costume elements into contemporary fashion not only revives traditional craftsmanship, but also offers a unique perspective in today’s fashion landscape by bridging the gap between tradition and modernity, this initiative not only revitalizes folklore but also encourages a dialogue about identity, cultural representation, and innovation in the fashion industry.

Keywords: sustainable fashion, Bulgarian folklore costume, modern traditional clothing

Referenses:

Traditional Bulgarian Costumes and folk arts

- National Ethnographic Museum by Bulgarian Academy of Science
- Photo credit: Nina Nikolina

България е страна с уникално културно наследство, величествена природа и богата история. Нашите народни обичаи и фолклорни традиции са се предавали от поколение на поколение и пазят в себе си силата на несломимия български дух, в продължение на хилядолетия. Националното ни фолклорно облекло е част от това културно наследство и е отличителна визитка на облика на българският народ пред света, носещо послание за вековни традиции и богат колорит, които са отразени и представени в приложните изкуства и занаяти.

Традиционният български костюм се възприема днес като скъпа реликва, която с художественото си съвършенство и разнообразие, с уменията на ръцете, които са го сътворили, буди истинско възхищение.

Голямо е разнообразието в традиционният костюм на българите по региони в рамките на българската етническа територия. Носиите, за които има налични извори и източници, са главно от края на XVIII, от XIX в. и началото на XX век. (6) В някои от тях могат да се открият следи и от по-ранни времена. Знанието за българската носия е достигнало до нас, благодарение на теренните проучвания върху българското народно облекло на забележителни личности от миналото като: Иван Богоров, П.Р.Славейков, С.Чилингиров, Л.Каравелов. От втората половина на XIX век и началото на XX век са трудовете на Ф.Каниц, К.Иричек, У.Мънроу и др.

Българската народна носия е предмет на изследователски интерес и на много български етнографи от по-късно време, като Ст. Л. Костов, Христо Вакарелски, Мария Велева, Ганка Михайлова и др. Техните трудове са извор на знания за всички нас. Всеки регион на България има своя носия с уникални характерни мотиви. Редица изследователи, като Димитър Маринов и др. сочат, че в орнаментиката на българските носии е вплетен специфичен код. В миналото българите са разчитали на него за информация за

рода на тези, които са ги носили, и областите на страната, където са живели. Всеки костюм имал своето послание. (Фуг.1), .(4),(5),(6)

Облеклото е заемало важно място в народната култура и бит. Чрез своята материя, цвят, кройка и украса, облеклото показва националността, местожителството, пола, възрастта, семейното положение, занятието, социалната принадлежност и вероизповеданието на този, който го носи. (4)

„В българската етническа територия живеят различни етнографски групи население. Сред тях се наблюдават четири основни разновидности на женската носия: двупрестилчена – характерна за Дунавската равнина; еднoprестилчена – среща се само в отделни селища на Западните Родопи до началото на XX век; сукманена – обхваща централните, предимно планински и отчасти равнинни райони на страната и саяна, която е разпространена на юг от сукманената носия. Според цвета на тъканите мъжките носии се обособяват в две групи: белодрешна и чернодрешна. Разделението им не е териториално, а времево. Чернодрешната носия, плод на стоковото абаджийско производство, постепенно измества по-ранната белодрешна носия в посока от изток на запад.

По време на Възраждането се забелязва по-голямо разнообразие и в облеклото. То се изменя и обогатява, в зависимост от промените във вкуса и материала, от появата на нови фабрични стоки и чужди заемки. Заедно с това се наблюдава и преход от традиционния костюм към нов тип облекло, обслужващо занаятчийските и търговските среди. От началото на XX в. с разпадане на традиционния начин на живот старите носии на българите постепенно излизат от употреба, докато накрая съвсем са забравени. Днес те могат да се видят „на живо“ само в музеите или на сцената на големи народни събори и фестивали.”(4)

Доц. д-р Ангел Янков, етнолог

Фигура 1.

Фигура 2.

Българската народна носия е била носена в българските села до началото на 20 век. Тези облекла са ръчно изработени в селата с материали, произведени на местно ниво. Традиционните материали са лен, коноп, вълна, коприна и памук.

Еднопрестилчена носия

Среща се предимно в Родопите. (фиг.2)

Състои се от риза и една престилка, завързана на кръста с доста семпла украса. До първата четвърт на 20-ти век е използвана предимно от българските мохамеданки в Родопите.

Характерно за тази носия е предпочитанието към светло жълто и оранжево, както и към тревисто-зелени нюанси, умело съчетани в текстурата на престилката. (5)

Двупрестилчена носия

Използвана в Дунавската равнина (фиг.3)

Състои се от риза, две престилки закопчаващи се на кръста, (едната се носи отпред, а другата отзад) и колан.

Финна бродерия украсява големи части от ръкавите и предната и задна част на ризата.

Двете престилки са били изработени от домашно тъкан декоративен плат – задната падаща на плисета (бръчник), предната е от една или две части с хоризонтална или вертикална бродерия. (6)

Фигура 3.

Двупрестилчена носия

Използвана в Дунавската равнина (фиг.4)

Състои се от риза, сукман/туника, престилка и пояс с пафти.

Сукманът най-често е рокля без ръкави, но на места е с къс или дълъг ръкав.

Типичната украса е най-забележима в долната част на роклята и деколтето.

Престилката е централната декоративна част от сукманската рокля. Тя е богато орнаментирана и цветна, изпъкваща в красив контраст със сукмана.(6)

Фигура 4.

Фигура 5.

Саяна носия

Разпространена е в Южна и Югозападна България (фиг.5)

Костюмът се състои от цветна сая (горна дреха) с трапецовидна кройка, риза, престилка и колан/пояс.

Декорацията е съсредоточена върху пазвата и ръкавите. Този тип българска народна носия се запазва до средата на 20 век в Южна България и Македония.

Преобладават едноцветните бели, черни, сини и тъмносини рокли от сая от памучен или вълнен плат.(5)

Акcesoари

Към всички видове женски костюми има специфични прически и аранжировки на облеклото за глава с бижута, шапки, цървули

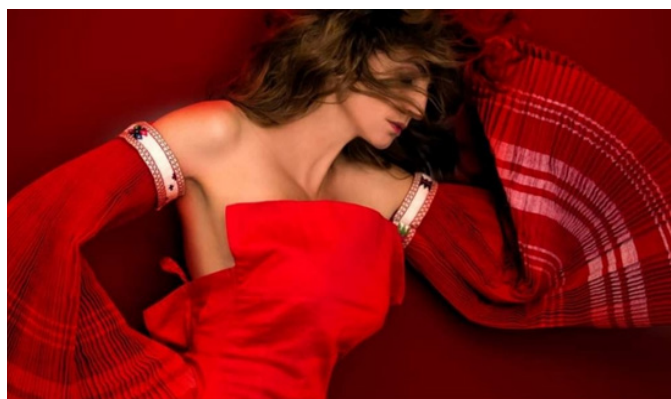
и цветя. Обувки, ръкавици, чорапи и кожуси присъстват за зимата, украсени с колоритни регионални и специфични украси и шевици. (5),(6)

Фигура 6.

Чрез поредица от дизайнерски експерименти и сътрудничество с изпълнител като Нина Николина (фиг.7), е направено проучване как традиционните елементи от женската народна носия могат да бъдат преобразени, за да създадат модерни ансамбли, които резонират с днешната модна чувствителност, като същевременно запазват същността и уникалността на българското наследство.

В процеса на разработване на тези модели особено важно място заемат изпитванията като условие за качествено реализиране на проектите. Чрез различни методи на контрол и анализ се гарантира, че съчетаването на традиционни текстилни техники със съвременни материи води до устойчиви, функционални и естетически издържани крайни продукти.(1)

Фигура 7.

Включването на тези елементи в съвременното дамско облекло е изключително интересен и вдъхновяващ подход към модата, който съчетава традиция и модерен стил. Традиционните силуети на народните носии се интерпретират отново в съвременни модели, често съчетаващи класически форми с модерни кройки.

Фигура 8.

Това може да стане чрез разнообразни и иновативни техники на интеграция на характерните елементи от носиите, като се запази автентичността им, но им се придаде нов облик.
(фиг.8 и фиг.9)

Фигура 9.

Фигура 10.

А-силует и дълги поли:

Дългите поли, характерни за женските народни носии, могат да бъдат адаптирани в модерния дамски гардероб.

Те могат да бъдат изработени от модерни материи – тюл, органза, но с традиционни кройки, комбинирани отново с автентични везани материи.

(фиг.10 и фиг.11)

Фигура 11.

Фигура 12.

Престилки и пояси:

В народните носии често се използват пояси, престилки и бръчници, които могат да бъдат трансформирани в декоративни корсети, нестандартни аксесоари или колани, подходящи за съвременните рокли, поли и панталони. Широките пояси с шевици или други традиционни елементи могат да придадат етнически акцент на модерното облекло.

(фиг.12 и фиг.13)

Фигура 13.

Фигура 15.

Туники и сукмани:

Туниките и сукманите, като част от традиционното облекло, могат да бъдат преработени в съвременни форми, като се запазят характерните елементи като нашивките с гайтани, коланите и престилките, но се добавят модерни обеми, матаериали и линии.

(фиг.14 и фиг.15)

Смесването на традиционно народно облекло с елементи на улично облекло, създава уникално сливане и нов модерен прочит, което се харесва на по-младите потребители и насърчава културния диалог.

Фигура 14.

Шевици:

Българските шевици са един от най-разпознаваемите елементи на традиционното облекло. Някога бродерията е имала голяма символична стойност. Смятало се, че предпазва човешкото тяло от зли магии и духове. Стилизираните орнаменти и символи от

българският шевици използвани традиционно са флорални и геометрични, като съчетанието им като вид и цветове е дело на тези, които са ги изработвали. Приложени в съвременното облекло те са колоритен акцент, носещ послание и обогатяващ модерната визия.

*Анелия Шунина 12а кл., специалност
Моден дизайн ПГД „Ел.Вазова“*

Фигура 16.

Геометрични мотиви с орнаменти:

Много от орнаментите на носиите имат символично значение (защитни амулети,

символи за плодородие и здраве). Те могат да бъдат използвани в принтове върху материи за рокли или поли.

Фигура 17.

*Георгия Гуляшка-12а кл.,
специалност Моден дизайн
ПГД „Ел.Вазова“*

Приложения в облеклото:

Етно-поли/рокли: Поли и рокли със свободен силует, декорирани с български шевици по края на ръкавите или подгъва.

Модерни ризи с шевици: Дамски ризи в класически кройки, но с добавени шевици около яката и ръкавите.

Къси якета с български мотиви: Модерни кожени или текстилни якета, украсени с геометрични орнаменти от народните носии.

Панталони с етно колан: Съвременни дънки или панталони, които могат да бъдат комбинирани с широк пояс с шевици.

Фигура 18.

Йоана Димитрова-12а кл., специалност
Моден дизайн ПГД., Ел.Вазова

Шевиците могат да се прилагат и самостоятелно като бродерия, рисунка или апликация на отделни детайли, конструктивни срязвания или специфични места за акцент.

Преосмислени аксесоари: Фолклорните мотиви се появяват в модерните аксесоари като чанти и обувки, което позволява по-фини инкорпорации на традиционни елементи.

Заклучение:

Интегрирането на елементи от българската народна носия в съвременната мода не само възражда традиционното майсторство, но също така предлага уникална перспектива в днешния моден пейзаж чрез преодоляване на пропастта между традиция и съвременна мода.

Тази инициатива не само съживява фолклора и приложното творчество, но и насърчава диалога за идентичността, културното представяне и иновации в модната индустрия. Дава поле за нови творчески търсения като ни връща към корените ни, изучавайки отново старите български приложни занаяти. Прилагането на всички разгледани елементи от българския традиционен фолклорен костюм в съвременното облекло по нов и нетрадиционен начин е предпоставка за създаване на уникални дизайнерски решения, неповторим стил и почерк в модата.

Източници:

[1] .Костова, К. Изпитванията – условие за качествено реализиране на проектите. Научна конференция „Военни технологии и системи за осигуряване на отбраната“, 2011. Сборник доклади, ISBN 978 619 90024 1 4, 569–574, София, 2012.

[2] Колева, Т., Йорданова, В., Костова, Кр., Андонова, Сн., Внедряване на входящ качествен контрол на платовете в условията на Системата на управление на качеството по ISO 9001, списание „Текстил и облекло“, стр. 1–32, бр.1, 2022.

[3] Комитска А., Борисова В., „Български народни носии.“ София. Национален етнографски музей при БАН, Анико, 2005

[4] Вакарелски Х. , Етнография на българите. София, Наука и изкуство, 1977

[5] Велева М., Лепавцова Евг. „Български народни носии.“ – том IV, издание на Национален етнографски музей БАН, София -1988г.

[6] Ковачева-Костадинова В., Сарафова М., Черкезова М., Тенева Н., “Традиционни български костюми и народно изкуство“, издание на Национален етнографски музей БАН, София -1994г.

Снимки:

Нина Николина – личен архив
(фиг.7- фиг.15)

Михаела Колева „Български фолклорен костюм“
www.fashionartventures.com
(фиг.1- фиг.6)

Модни скици:

Анелия Шунина, Георгия Гуляшка, Йоана Димитрова – 12кл., специалност Моден дизайн, ПГД „Ел.Вазова“, гр.София
(фиг.16), (фиг.17), (фиг.18)